

Startnota

Onderhoudsvriendelijk en biodivers plantsoen

Onderwerp

Omvorming van plantsoenen naar een onderhoudsvriendelijk en biodivers plantsoen dat goed is voor bijen (en andere insecten) en een harmonisch geheel vormt.

Meerjarenplan

MJP001261 = plantsoenen naar hedendaags geheel
MJP001262 = plantenbakken naar hedendaags geheel.

Link met andere projecten of acties

Link met:

- MJP001662 = Natuurplan – investeringen gerelateerd aan onthardingsfonds;
- MJP001190 = opmaak natuurplan – studiekosten;
- MJP001263 = uitbreiden bloemkorven in dorpskernen;
- MJP001264 = uitvoeren acties die voortvloeien uit het opgemaakt natuurplan;
- MJP001269 = grasveld – verharding naar bloemenweide;
- MJP000652 = jaarlijks omvormen gras/verharding naar streekeigen bloemenweide;
- MJP001189 = opmaak intergemeentelijk boomebeidsplan – studiekosten.

Sponsor (politiek)

Schepen Olivier Verhulst
Beslissing college van burgemeester en schepen op datum van: 13 juni 2022

Afgelegd traject

- 5 november 2012: CBS - Goedkeuring document Groene huisstijl
- 16 augustus 2021: Principieel akkoord CBS deelname Bye Bye Grass-campagne voorjaar 2022
- 24 september 2021: Werkbezoek gemeente Lint – omvorming plantsoenen
- 27 oktober 2021: Bespreking in themaoverleg met schepen
- 29 oktober 2021: Terreinbezoek Schilde_3 plantsoenen - quickwins
- 8 november 2021: College neemt kennis van het principe tot omvorming plantsoenen
- 18 november 2021: Werkbon tot omvorming plantsoen Mariabeeld – begraafplaats Schilde
- 18 november 2021: Werkbon tot omvorming plantsoen Kraanweide – extensief beheer
- 23 februari 2022: Plaatsen van communicatieborden aan de quickwin plantsoenen
- 22 april 2022: Persmoment start campagne Bye Bye Gazon campagne
- 25 april 2022: Plaatsbezoek naar sites waar extensief maaibeheer kan ingevoerd worden.
- 19 mei 2022: bespreking nota op het managementteam
- 13 juni 2022: Bespreking nota in het college van burgemeester en schepenen

- 5 september 2022: Bespreking nota in de raadscommissie
- 17 september 2022: Gemeenteraad goedkeuring

Inhoud

Verplicht onderdeel voor opgestarte projecten in 2020.

Beschrijving as is

Op 5 november 2012 wordt het definitief ontwerp van de groene huisstijl goedgekeurd. Sindsdien zijn verschillende plantsoenen volgens de principes in dit document aangelegd.

Ondanks deze principes zijn verschillende plantsoenen in Schilde verouderd en arbeidsintensief. Aanplantingen bestaan vaak uit hagen die vakken vormen, waartussen dan heesters worden aangeplant.

Er bestaat een lijst van de plantsoenen, maar deze is naar tijdsbesteding, plantgoed en oppervlakte niet volledig. De onvolledige lijst geeft nu een te beheren oppervlakte aan plantsoenen van 49 506,697 m² oftewel 49,5 ha.

Hier worden al minstens 2 715 werkuren/jaar (= 362 werkdagen of 1,8 VTE) aan besteed door een sociaal tewerkstellingsproject. Werkuren gepresteerd door de eigen medewerkers van de dienst der werken werden er nog niet in verwerkt.

De groenploeg van de dienst der werken doet veel in eigen beheer, maar heeft niet voldoende kennis en voldoende uren om alle plantsoenen goed te onderhouden of om te vormen.

De gemeente staat voor een grote uitdaging om de klimaatverandering het hoofd te bieden. Er wordt een klimaatplan opgesteld waarbij groenblauwe netwerken een grote rol spelen, dus ook het openbaar groen. Ook is er een natuurplan in opmaak waarbij een visie en actieplan wordt opgemaakt rond de natuur/groenblauwe netwerken in Schilde. Bermen maken deel uit van deze studie waardoor ook openbaar groen deels opgenomen is in het natuurplan.

Visie

De visie bestaat er in:

- om de beeldkwaliteit te verbeteren (zie groene huisstijl);
- om de inwoners van een straat of wijk waar de aan te pakken plantsoenen zich bevinden een nieuwe aangename leefomgeving aan te bieden;
- om de plantsoenen in straten, speel- en sportpleinen te Schilde, duurzamer, biodiverser, insecten- en onderhoudsvriendelijker en tot een harmonisch geheel (principe groene huisstijl) te maken.

Duurzamer betekent meer gebruik gaan maken van vaste planten, een grotere variatie aan planten inzetten om de plaagdruk te verminderen en ziektes te vermijden, gebruik maken van een optimale bodemsamenstelling en waar mogelijk inheemse planten gebruiken. Inheemse bomen en struiken zijn zeer waardevol voor de fauna en de biodiversiteit en zijn beter bestand tegen ziektes en plagen.

We schakelen ook de plantsoenen in om klimaatdoelstellingen te halen. Plantsoenen worden omgevormd zodat ze kunnen dienen om water te bufferen en op te vangen. Door de juiste plantencombinatie te kiezen kunnen we de CO₂-uitstoot van machines voor het onderhoud drastisch naar beneden halen.

Te bereiken resultaat

- Schilde wordt een bloemrijke, bijenvriendelijke gemeente, waar het aangenaam is om te vertoeven op het openbaar domein. Schilde is al een groene gemeente, maar het groen kan biodiverser, onderhoudsvriendelijker, harmonischer en klimaatrobuuster.
- De begraafplaatsen van Schilde en 's Gravenwezel worden groener en biodiverser, met respect voor de overledenen d.w.z. minder stenen paden, meer graspaden en waar het kan, het aanleggen van bloemenweides en het aanplanten van bomen.
- We realiseren een natuurbegraafplaats op een hiervoor geschikte site.
- De huidige inventaris moet worden vervolledigd en gedigitaliseerd. Alle plantsoenen worden ingetekend in het geografisch informatie systeem (GIS), waarbij de gegevens van elk plantsoen (plantensamenstelling, hoeveelheden, onderhoudsuren) gekoppeld worden. Bedoeling moet zijn dat op termijn door het plantsoen in het GIS aan te klikken alle gegevens kunnen bekeken worden.
(In 2021-2022 werd een lijst van de plantenbakken en plantsoenen opgemaakt, met per plantsoen en bak de nodige maatregelen om deze aan te passen.)
- De groenploeg zal op termijn enkel ingezet worden voor het realiseren van nieuwe en omvormingsprojecten.
- Het personeel heeft de nodige opleiding en vormingsuren gekregen.
- Repetitief werk (gras maaien, hagen snoeien, onkruidbestrijding) wordt uitbesteed, bij voorkeur aan een sociaal tewerkstellingsproject.
- Het aantal onderhoudsuren wordt nog beter in kaart gebracht. Niet enkel de uitbestede uren, maar ook de eigen uren. Het aantal te besteden werkuren per plantsoen mag niet toenemen.
- Omwille van het pesticidendecreet kan er op het openbaar domein geen gebruik meer gemaakt worden van pesticiden, zowel tegen ongewenste planten als tegen insectenplagen. Via www.zonderisgezonder.be kunnen er uitzondering aangevraagd worden bij extreme plagen. Om ongewenste kruidgroei enigszins onder controle te krijgen wordt er ingezet op alternatieve bestrijdingsmethoden (branden, stomen, heet water) of op het omvormen van de site.

Indicatoren om te meten of het resultaat bereikt is

- Jaarlijkse omvorming van minstens 2 plantenbakken of plantsoenen naar een meer eenvormige materialisatie, zodat deze uniform, hedendaags en duurzaam zijn. (Zie ook "Groene huisstijl")
- Jaarlijks minimum één omvormingsproject realiseren.
- Bij grote projecten op het openbaar domein (wegenis, speelpleinen, sportterreinen) wordt minstens 1 participatiemoment met de omwonende voorzien.

Te vervullen randvoorwaarden

Om dit te bereiken is het belangrijk om te starten met een goede bodem. Een substraat waarin de planten tot hun volle recht kunnen komen en voldoende water en mineralen vinden. Het substraat bestaat uit zwarte grond gemengd met compost en/of waterhoudende parels om de bodem droogteresistenter te maken.

Als tweede stap wordt een naakte bodem zoveel mogelijk vermeden. De natuur houdt niet van een naakte bodem. Naakte bodems verdampen sneller en drogen dus sneller uit. Om dit te voorkomen nemen we ook grotere plantdichtheden en bedekken we de bodems met lava of hakselhout.

Als derde stap gebruiken we de juiste planten op de juiste plaats. Deze werkwijze geeft meer

garantie op een duurzame aanplant.

Er worden geen kunstmeststoffen en pesticiden gebruikt om plagen te bestrijden. Door een goede bodemsamenstelling, de juiste plantenkeuze en een goede variatie aan planten in combinatie met een natuurlijker beheer kunnen we plaagdruk vermijden.

De plantenbakken en de omgevende verhardingen worden zo uitgevoerd dat water van de omliggende verhardingen naar de plantenbak kan afvloeien en zo in de bodem kan infiltreren.

De groenploeg van de dienst der werken moet de capaciteit, kennis en mogelijkheden krijgen om in eigen beheer projecten te verwezenlijken. Zo wordt er voorzien in opleiding en voldoende mensen om het aantal oppervlakte aan plantsoen op een correcte manier te beheren.

Repetitieve taken, zoals het maaien van bermen, het scheren van hagen, het uitvoeren van onkruidbestrijding, kunnen uitbesteed worden, bij voorkeur aan een sociaal tewerkstellings initiatief.

Belangrijke randvoorwaarde zijn de biotische (bodemsamenstelling, natte of droge omgeving) en abiotische omstandigheden (zon, schaduw, warmte of koude).

Eveneens is het belangrijk om een volledige inventaris van plantenbakken, plantsoenen en om te vormen of te ontharden graslanden te hebben als instrument om het beleid vorm te kunnen geven.

Proces

Enkel indien van toepassing voor opgestarte projecten in 2020.

Stakeholders/doelgroep

De doelgroepen van deze actie zijn:

- De inwoners van Schilde:
Als gemeente stellen we een voorbeeld naar de inwoners. We willen onze plantsoenen klimaatrobuuster maken. Door dit consequent toe te passen gaan inwoners van de straat, wijk dit voorbeeld volgen.
Bijvoorbeeld een kort gemaaid gazon versus "gewild gras". In "gewild gras" zit veel meer leven, wordt er meer CO₂ opgevangen en vocht vast gehouden, waardoor het hitte eiland effect zal milderden.
Er wordt voornamelijk ingezet op actief informeren door campagnes te lanceren, zoals bye bye gazon, tuinrangers en natuurbuur.
Deze campagnes zijn er om de Schildenaar actief te betrekken bij de omvorming van het groen naar klimaatrobuuster groen. Door de voordelen ervan in te zien in de eigen tuin, zal er ook meer draagvlak ontstaan voor het anders beheerd groen in het openbaar domein.
- De groenploeg van de dienst der werken:
Om de groenploeg te stimuleren het nog beter te doen, zal de gemeente jaarlijks meedoen aan de wedstrijd "Openbaargroen-awards" van de Vereniging voor Openbaar Groen (VVOG). Jaarlijks zullen de omgevormde projecten aangemeld worden voor de wedstrijd. Dit stimuleert de groenploeg om hun beste beentje voor te zetten.
- De aannemers die voor de gemeente werken in het openbaar groen:
Ook de contracten met de aannemers die in het groen werken voor de gemeente, worden onder de loep genomen zodat zij zich inpassen in de nieuwe visie.

Aandachtspunten voor participatie

Inwoners informeren over het beheer van de groenplek in hun omgeving. Dit kan via artikels in de gedrukte communicatiekanalen maar ook via de online tools of via een bord of affiche bij het plantsoen (zie bijvoorbeeld de bermborden van de campagne “Bye, bye gazon”).

Bij aanleg of vernieuwing van grotere gehelen van het openbaar domein (wegenis, speelpleinen, sportterreinen,...) worden inwoners en belanghebbende betrokken bij het ontwerp van o.m. de groenaanleg.

Via het project Lentepoets kunnen inwoners ook aangespoord worden om hun straat te verfraaien door bloembakken te plaatsen aan de gevels en waar het kan tegeltuintjes aan te leggen. Via dit project kunnen er mogelijk planten worden aangeboden.

Plantsoenen in de handelskernen of in de dorpscentra kunnen, na omvorming, een peter of meter krijgen die toezicht houden op het hun toegewezen plantsoen en contact houden met de dienst der werken indien er problemen opduiken met planten. De peter en meter kan ook via het Mooimakers project (van Fostplus en OVAM) afvalzakken en opruimmateriaal toegewezen krijgen om het zwerfvuil op en rond het plantsoen op te ruimen. De afvalzakken worden dan opgehaald door de dienst werken tijdens de ronde van de afvalbakken.

Indien dit project aanslaat kan het ook uitbreiden naar andere delen van de gemeente.

Financiële neerslag

Raming - verplicht onderdeel voor opgestarte projecten in 2020

MJP001261 – plantsoenen naar hedendaags geheel: raming 13 000 euro voor 2022 en 110 000 euro voor 2023

MJP001262 – plantenbakken naar hedendaags geheel: raming 25 000 euro voor 2022, 2023 en 2024.

Subsidiemogelijkheden

- Vlaams Lokaal Energie- en Klimaatpact Werf 1
- Green en blue deals van de Vlaamse Overheid => Jaarlijks weerkerende oproepen, waarbij je projecten kan indienen.

De subsidieaanvragen worden best per project aangevraagd.

Personeelsinzet

De omvorming van de plantsoenen zal projectmatig moeten worden aangepakt en vraagt de nodige kennis en inspanning van het uitvoerend personeel. Elk plantsoen wordt ook best uitgetekend op plan, hiervoor kunnen we deels beroep doen op een eigen medewerker. Bij de uitvoerende diensten kan de kennis rond bodemverbetering, planten herkennen, onderhoud nog verbeteren. Hiervoor stellen wij een opleidingstraject voor met VVOG.

Dienst communicatie wordt ingezet om het participatie en infotraject mee vorm te geven.

Timing

Verplicht onderdeel voor opgestarte projecten in 2020.

- Voor MJP001261 – plantsoenen naar hedendaags geheel werd er enkel in 2022 (13 000 euro) en 2023 (110 000 euro) geld voorzien. Het omvormen van plantsoenen lukt niet op 2 jaar. We werken hier met levend materiaal waardoor dit een jaarlijks proces is. In de huidige inventaris zijn omvormingsprojecten voorzien op korte termijn (<5 jaar) en op lange termijn (> 5 jaar). Het budget op MJP001261 voor 2023 wordt best opgesplitst en verdeeld over de resterende jaren van het MJP: 36 666 euro in 2023, 2024 en 2025. Ook in de volgende MJP moeten er budgetten voorzien worden voor de omvorming.
- Voor MJP001262 – plantenbakken naar hedendaags geheel werd 25 000 euro voorzien voor de jaren 2022, 2023 en 2024. Ook in 2025 en de volgende MJP moeten er op deze post budgetten voorzien worden.
- Participatiemoment inwoners bij grote projecten na eerste ontwerp.
- Jaarlijks inwoners informeren over de visie rond plantsoenen
- Opleiding personeel - vanaf 2023 opleidingen voor medewerkers groenploeg via VVOG;
- Aanpassen bestekken vanaf 2023- zodat alle repetitief werken kan uitbesteed worden;
- Opbouw inventaris met Gis -coördinator en eventuele stage van een student uit een relevante opleiding vanaf 2023;
- Aanvulling inventaris = permanent;

Sociale toets

Enkel indien van toepassing voor opgestarte projecten in 2020.

Het verbeteren van de beeldkwaliteit in de gemeente en het aanpassen van de plantsoenen tot een harmonisch, biodivers en onderhoudsvriendelijk geheel, zal een weerslag hebben op de woonomgeving. Zo kunnen plantsoenen een vertragend effect hebben op het verkeer, wat dan weer gunstig is voor de uitstoot en dus ook gunstig voor de gezondheid van mensen met ademhalingsproblemen.

Door een grote variatie aan planten te gebruiken voorkomen we ook dat bepaalde planten gaan overheersen en dus mogelijk allergische reacties kunnen opwekken.

Veel groen in de leefomgeving verbetert ook de mentale gezondheid van de bewoners.

Door plantsoenen biodiverser te maken, het beheer aan te passen, te gaan ontharden en te vergroten kunnen we ook het hitte eiland effect in dorpskernen milderer en er voor zorgen dat er meer water in de grond kan infiltreren, wat de droogteproblematiek ten goede kan komen, cfr. Klimaatplan.

Het repetitief onderhoud van de plantsoenen (gras maaien, hagen scheren, onkruid wieden, ...) kan uitbesteed worden aan een sociaal tewerkstellingsproject. Mogelijk heeft ook het MPI Zonnbos interesse om met een aantal bewoners plantsoenen in 's Gravenwezel te onderhouden. Zij zullen mee uitgenodigd worden wanneer er een nieuw bestek wordt uitgeschreven voor het onderhoud. Om meer sociaal tewerkstellingsprojecten de kans te geven om mee te dingen splitsen we het bestek op in percelen, waardoor er mogelijk aan meerdere projecten kan aanbesteed worden.

Privacy toets

Enkel indien van toepassing voor opgestarte projecten in 2020.

Dit project heeft geen effect op de privacygegevens van bewoners.

Input pop-up

Verplicht onderdeel voor opgestarte projecten in 2020.

De input vanuit de POP-UP participatiewinkel spitste zich vooral toe op het verfraaien van het straatmeubilair, zoals nutskasten en glasbollen. Dit heeft op zich niets met de plantsoenen te maken, maar kan wel opgenomen worden in het project, wanneer er zich bijvoorbeeld een nutskast in een plantsoen bevindt.

Input raadscommissie

Niet van toepassing voor projecten opgestart in 2020.

- Inwoners lijken nog niet voldoende op de hoogte. Er moet voldoende ingezet worden op sensibilisering van de inwoners.
- De suggestie wordt gedaan om imkers te betrekken. Er kan een goede synergie ontstaan tussen het lokaal bestuur en de imkers.
- Daarnaast zou het lokaal bestuur actief inwoners kunnen ondersteunen voor het onderhoud van de tuin of advisering omtrent de concrete inrichting van de tuin met het oog op het verhogen van de biodiversiteit.
Het opgestart project 'tuinranger' kan hierop een antwoord bieden. Ook Natuurbuur kan een hulp zijn. Dit initiatief kan nog meer gepromoot worden.
- Op de website van het Regionaal Landschap Voorkampen zijn goede voorbeelden terug te vinden.
- Het kerkplein zal ingericht worden volgens de groene huisstijl. Dit betekent volgens de richtlijnen inzake materiaal- en plantenkeuze.